

Néhány gondolat a faipar fejlődésének irányairól

MOSONYI ISTVÁN

A fejlődés a faiparban a fa komplex feldolgozása, a faanyaggal való takarékoság, a fának mint nyersanyagnak a legcélszerűbb helyen való alkalmazása felé mutat.

Az iparilag fejlett, de a közepes iparral bíró országokban is az első világháború után hamarosan rájöttek arra, hogy a fának hagyományos úton való feldolgozása révén a termékhozam a leggondosabbban, s legtudományosabban szervezett munka eredményeként sem emelhető lényegesen tovább. Az egyre növekvő igényeket tehát kielégíteni így nem tudják. A mennyiségi igények mellett a minőségi követelmények és esztétikai felfogások is megváltoztak. A régi hagyományos formák helyébe mindinkább változatos és a célszerűségnek inkább megfelelő megoldások lépnek.

A fának hagyományos úton való ipari feldolgozásakor még az is hátrányos, hogy az alapanyag csak jó minőségű, nagy dimenziójú, egyenes, hengeres, lehetőleg csomómentes, egészséges, szép rajzolatú, jó struktúrájú rönk, vagy belőle készült szelvényárú lehet. Ilyen alapanyag pedig általában az egész világon, hazánkban pedig különösen csak korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre.

Új utakat kell tehát keresni: ki kell szélesíteni a *nyersanyagbázist*, új *technológiát* kell kidolgozni, s ehhez az új technológiához új *technikát* kell konstruálni.

Nézzük meg, hogy eme általános irányelveknek — amelyek a világ jelentős részében végbemennek — az Országos Erdészeti Főigazgatóság irányítása alatt működő, elsősorban alapanyagot előállító iparágak hogyan felelnek meg.

Az iparág műszaki és gazdasági fejlesztésének irányelveként ezért az alábbi célkitűzéseket állíthattuk:

1. A rendelkezésre álló ipari fából a *maximális kihasználást*.
2. Az *optimális termékösszetétel* tervezését.
3. Tűzifa és alacsony értékű faanyag és ipari fahulladék teljes értékű, világpiacon realizálható terméké váló feldolgozását.

Ha végigtekintünk az Országos Erdészeti Főigazgatóság elmúlt tíz esztendő munkáján, illetve ez időszak célkitűzésein, azt mondhatjuk, hogy a fejlesztés irányvonalából az első kettőt megvalósítottuk a rendelkezésre álló anyagi eszközök szintjén. Ezen a téren fejlődésre ugyan még van lehetőség, de aránytalanul magas műszaki fejlesztés és ráfordítás révén volna az csak megvalósítható. Ilyenhez azonban ma még nagyobb mérvű anyagi erők nem állnak rendelkezésre, ezek a távolabbi jövő feladatai. A feldolgozható méretek és volumenek sem kívánnak ilyet. Soron most *forgácslap és farostlemez üzemek* tervezése és építése van.

A harmadik célkitűzés megvalósításának csak az alapjait raktuk le, gondolkodjék itt a Mohácsi Farostlemezgyár és a Szombathelyi Forgácslapgyár telepítésére és sikeres üzemeltetésére.

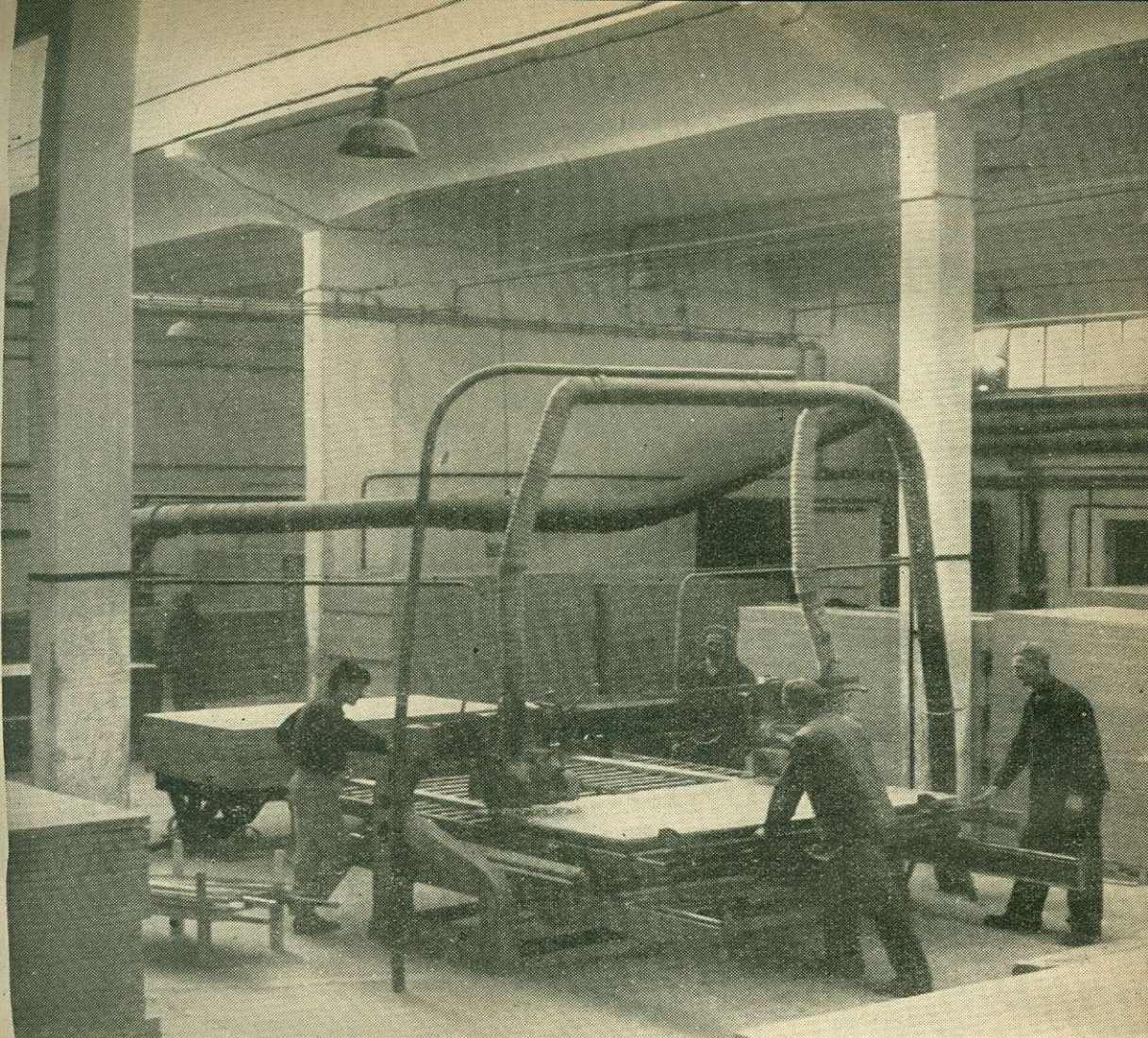
A tűzifa értékű alapanyagoknak, ipari fahulladéknak egyre nagyobb mérvű felhasználása nagyban emeli a termelés gazdaságosságára utaló egységnyi alapanyagra eső termelési érték mutatóját. Ezt a komolynak nevezhető eredményt csakis új, korszerűbb, de egyúttal bruttó értékben drágább technika valósíthatja meg. Ezért már előre szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy az egész alapanyagiparra vonatkozóan — legalábbis addig, amíg túlsúlyra nem jut az új technológia és technika — az egységnyi állóeszközre eső termelési érték csökkenni fog! De a marxi értelemben vett termelékenység — „*a termelékenység akkor nö-*

vekszik, ha a felhasznált eleven és holt munka össz mennyisége csökken” — nagymértékben emelkedik. Erre annál inkább utalhatok, mert a jövőben nagyobb kapacitású és még inkább automatizált üzemek építését tervezzük.

Külön érdemes szólni a nemesített felületű farostlemezekről és forgácslapokról, melyeknek termelési értékét növelő tendenciája hasonló irányú. E termékek előállítása, helyesebben felületkezelése Mohácson részben beindult (lakkozásos eljárás), részben jövő év első felében indul be (laminátos eljárás). Hazai és külföldi tapasztalatok, másrészt e termékek világpiaci árainak ismeretében egyértelmű és megbízható nézetet lehet kialakítani és vallani.

A nyers farostlemez árjegyzékek szerinti világpiaci ára m^2 -enként 0,30 \$. A három rétegben email-lakkal felületkezelt farostlemez m^2 -enként 1,25—1,35 \$, laminátos eljárással felületkezelt farostlemez m^2 -re pedig 1,50—1,70 \$. Mindkét eljáráshoz a szükséges nyers farostlemez minősége azonos, magasabb értéke a felületkezelés révén van. E pár számból látható tehát, hogy lakkozásos farostlemez esetén jobb mint 1:4-hez, laminátos eljárás esetén pedig jobb mint 1:5-höz arányú értéket képviselnek a nyers farostlemezzel szemben.

Nem téveszthető azonban szem elől, hogy az ilyen lemezek előállításának költsége nálunk ma még 40—50%-os import terhet jelent. Ugyanis sem megfelelő lakkot, sem papírt és műgyantát a magyar ipar még nem állít elő. A felhasználási igény viszont igen növekvő. Ugyanis úgy a gördülőeszközök, mint a hajók gyártása, valamint a belkereskedelem számára is elsőrendű jelentőséggel bír, ezért ilyen terméket importálnak. Az említett két körülmény együttes hatására is remény van arra, hogy a hazai ipar fejlődése hamarosan az importot feleslegessé, illetve csökkenővé teszi.

A faanyagot feldolgozó iparágakban általános tendencia a nyersanyagbázis kiszélesítése, melyet jóformán az alacsonyabb értékű választékok feldolgozása révén lehet elérni. Rendszerint azonban az alacsonyabb értékű alapanyag a belőle gyártott termék minőségére, vagy a gazdaságosságára van kihatással, helyesebben szólva az így jelentkező változások kihatásait az értékváltozásokra a termelés más szféráiban kell dotálni, vagy a terméket kell más felhasználási területre irányítani. Éppen ezért a jövőben elsősorban a forgácsolóipar választékát lesz célszerű növelni, mert ezáltal az alapanyag választéka is növelhető. Például

ún. extruderes eljárással gyártott, a szigetelés céljára is igen alkalmas üreges lapok előállításához a rakásolt tűzifa és a kéreg is számba vehető.

Csak az említetteket összegezve is az előnyök máris tetemes mértékűek. Ha ehhez hozzáadjuk még azt is, hogy a farostlemezek és forgácslapok előállításához szükséges alapanyag révén az alacsonyabb érték — mint a szelvényáruból vagy furnérból készült lapok anyaga — inkább rendelkezésre áll, a kezelésükhöz szükséges anyagok pedig, melyek főleg a vegy- és papíripar termékei, szintén korlátlan lehetőséget nyújtanak, tehát az eredménye és a cél nem lehet vitás.

Néhány — a tíz éves időszak alatt — elért eredményt kell még felvetni, amelyek részben már eddig is komoly tényezői tevékenységünknek, s amelyek meghatározói lesznek további gazdaságos döntéseinknek.

Az erdőgazdaságok és az ipari vállalatok közötti szoros együttműködés fejlesztésére gondolok. Elsősorban az anyag szállítására, idejének helyes megválasztására és felkészítésének módjára vonatkozóan. A rönkanyag szállítással kapcsolatban a korábban újra és újra ismétlődő problémák — a befűlledés megelőzése érdekében tett gyakran kapkodó intézkedések (zúdulásszerű szállítás, még korábban nem a feldolgozási helyre, hanem a gyékényesi tóba való tervszerűtlen ömlesztés az anyag megmentése céljából) lényegében és már korábban megszűntek. Ezen túlmenően egyéb rönkválasztékokkal az erdőgazdaságok — ha objektív körülmények nem jelentenek akadályt, — tervszerűen látják el faipari üzemeinket.

De emellett újabb eredményeket is lehet és kell elérni. Ezt főleg a fának minél romlásmentesebb állapotban való feldolgozása révén képzelem el. Ez annál is inkább lehetséges, mert erdőgazdaságaink fakitermelési tevékenységüket ma már mind a négy évnegyedben közel azonos ütemben végzik, szemben a korábbi idényjelleggel. Lehet, hogy a véghasználat, gyérités és tisztítás műveleteit illetően ez nem annyira egyenletes. Mégis úgy gondolom, hogy feldolgozó üzemeink egész frissen termelt fához juthatnának ennek révén és ezáltal elmaradnának a tárolással együttjáró költségek, illetve gondos tárolás közben is előforduló anyagromlás (fűlledés, korhadás, repedés stb.). A friss állapotban feldolgozott rönk kisebb vetemedést, repedést szenvedne szelvényárúként is, emellett feldolgozása lényegesen kevesebb elektromos és gőzenergiát igényelne. Farost és forgácsfa esetében anyagkihozatali többletet is jelentene (csökkenne a rostok zúzdódása, kevesebb lenne a porlás.) Hasonló lehetőséget vélek a munkakerőnek gépesítéssel való helyettesítése céljából az esetben, ha az erdőgazdaságaink a növekvő farost és forgácslapanyagot már az erdőgazdaságokban egységcsomókba kötve készítik elő. Ezzel nemcsak a farostlemez, forgácslap üzemekben válna gyorsabbá a munka, de az erdőgazdaságok rakodási műveletét is gépesíteni lehetne. Vagyis fejlődne anyagmozgatási tevékenységünk, üzemek közt és üzemek belül egyaránt.

Az elmondottak után magától vetődik fel a gondolat, egyben kézenfekvő rájuk a felelet: *a faanyag magasfokú kihasználásának feltétele a fafeldolgozó iparágak és az egységes gazdálkodás koncentrálása lehet csak.* A koncentrált termelés jellemzője: nyersanyagtól az alapanyagon vagy félgyártmányokon át a késztermékig egy helyen, vagy egy irányítás alatt, egységes elvek szerinti termelés. A faipari üzemek tehát mind nagyobb és nagyobb kapacitásúak lesznek, azért, hogy a furnérnak való anyag furnérnak, a fűrészárunak való fűrészárunak, a forgácsnak, rostnak, a cellulóznak való arra a célra nyerjen feldolgozást. Hulladék az ilyen üzemekben nincs, még a kérget is feldolgozzák, mindent a leggazdaságosabban lehet kihasználni, embert, magas szintű technikát, automatikát, nyersanyagot, energiát stb. Mindez a termékegység előállítási költségeinek csökkenésében nyer realizálást.